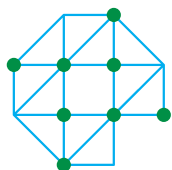


Werkpakket

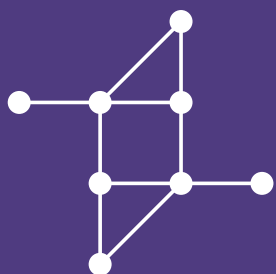
# Proeftuin Digitale Peerfeedback

Professionaliseringsaanpak voor docenten  
in het hoger onderwijs



**Versnellingsplan**  
Onderwijsinnovatie  
met ICT

 docentprofessionalisering



## Werkpakket

### Proeftuin Digitale Peerfeedback

Professionaliseringsaanpak voor docenten  
in het hoger onderwijs

#### Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT

Zone Faciliteren en professionaliseren van docenten  
[www.versnellingsplan.nl](http://www.versnellingsplan.nl)



### Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT

#### Met medewerking van

Marieke van Geel, Universiteit Twente

Marloes Luttkhuis, Universiteit Twente

Dorien Hopster-den Otter, Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT

Marlies ter Beek, Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT

November 2020

N.B.

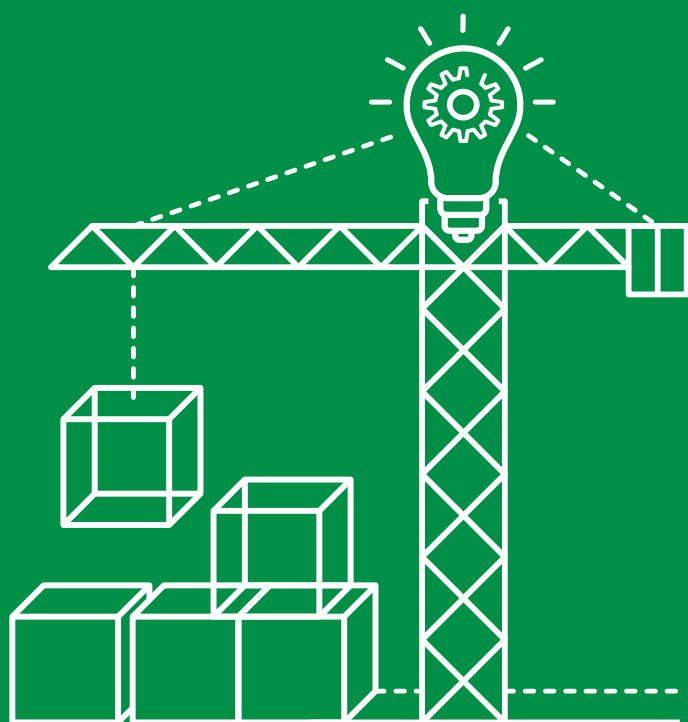
Omwille van de leesbaarheid wordt bij het verwijzen naar deelnemers aan de proeftuin gebruik gemaakt van 'de docent'. Dit kan men echter ook interpreteren als de rol die een deelnemer heeft, zoals 'de onderwijsontwerper' of 'de ICTO-medewerker'. Ook wordt er in de tekst gebruik gemaakt van 'hij' en 'zijn'. Waar 'hij' of 'zijn' staat, kan uiteraard ook 'zij' of 'haar' worden gelezen.



Op deze uitgave is de Creative Commons Naamsvermelding 4.0-licentie van toepassing. Maak bij gebruik van dit werk vermelding van de volgende referentie: Zone Faciliteren en professionaliseren van docenten (2020). Werkpakket proeftuin digitale peerfeedback. Utrecht: Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT.

## Inhoudsopgave

<b>Achtergrond</b>	5
Doel	5
– Inhoudelijke verantwoording	6
– Doelgroep	6
– Randvoorwaarden	7
<b>Werkwijze in de praktijk</b>	9
Leerdoelen	9
Vorm	11
Inhoud en opzet	11
<b>Evaluatie</b>	13
Referenties	15



## Achtergrond

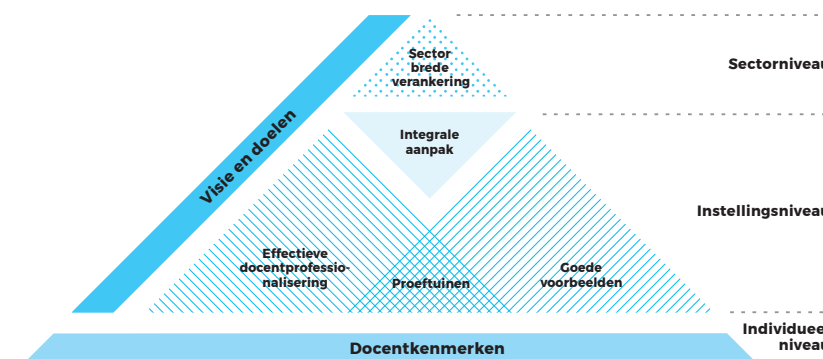
De proeftuin Digitale Peerfeedback is ontstaan in het kader van het **Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT**. Met het Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT wordt gewerkt aan de kansen die digitalisering het hoger onderwijs in Nederland biedt. De missie van het Versnellingsplan is om binnen de eigen instelling én in samenwerking met andere universiteiten en hogescholen, ruimte te creëren om substantiële stappen te zetten op het gebied van digitalisering in het hoger onderwijs in Nederland. Het Versnellingsplan is een samenwerking van de Vereniging van Universiteiten, Vereniging Hogescholen en SURF.

Het vierjarig programma loopt van 2019 tot 2022 en is gebaseerd op drie ambities:

- Aansluiting op de arbeidsmarkt verbeteren;
- Flexibilisering van het onderwijs stimuleren;
- Slimmer en beter leren met technologie.

De **zone Faciliteren en Professionaliseren van docenten** (hierna: Docentprofessionalisering) werkt toe naar een manier waarop instellingen kunnen nagaan in hoeverre zij in hun organisatie docenten effectief faciliteren en professionaliseren op het gebied van onderwijsinnovatie met ICT. Instellingen kunnen vervolgens op basis van een collectie van (bewezen) effectieve professionaliseringsstrategieën aan de slag met een verbetertraject. Daadwerkelijke versnelling vindt immers plaats in de instellingen. Daarom is in het bijzonder aandacht voor de ondersteuners van docenten en managers.

De zone Docentprofessionalisering werkt aan vijf thema's, op sectorniveau, instellingsniveau en individueel niveau, die verbeeld zijn in een piramidemodel (zie Figuur 1). Een van die thema's is Proeftuinen voor professionalisering.



Figuur 1 Het piramidemodel van de Zone Faciliteren en professionaliseren van docenten.

Binnen het thema **Proeftuinen** combineert de zone enerzijds effectieve bouwstenen voor docentprofessionalisering en anderzijds goede inhoudelijke voorbeelden van onderwijsinnovatie met ICT in verschillende proeftuinen (Figuur 1). Deze proeftuinen worden zodanig ontwikkeld, beschreven en getest dat docenten worden geïnspireerd en geïnformeerd om aan de slag te gaan met het ontwerpen en geven van goed (doordacht) onderwijs en daarbij slim gebruik maken van digitale technologie – maar alleen als dat de didactiek ten goede komt.

### Doel

Het doel van de proeftuin Digitale Peerfeedback is om docenten een (eerste) manier te laten zien hoe je ICT in het onderwijs kan integreren. Er is gekozen voor het thema ‘digitale peerfeedback’ omdat dit een duidelijke meerwaarde heeft voor het leerproces van studenten. Daarnaast past het thema bij het beleid en de wensen van de deelnemende hoger onderwijsinstellingen en blijkt het relevant voor een groot deel van de zoneleden.

### Inhoudelijke verantwoording

Peerfeedback (ook veel gebruikte termen: peer review, peer rating, peer assessment) is het proces waarbij studenten prestaties van hun *peers* evalueren op basis van vooraf bepaalde evaluatiecriteria – het gaat hierbij om studenten met een vergelijkbaar niveau of in een vergelijkbare fase van hun opleiding<sup>1</sup>.

Bij Peerfeedback wordt onderscheid gemaakt tussen de student die feedback *geeft* (de assessor) en de student die feedback *krijgt* (de assessee). Voor beiden kan het proces van peerfeedback resulteren in beter leren: de assessor bestudeert en evalueert het werk van andere studenten en geeft constructieve feedback, de assessee ontvangt feedback en benut deze voor het verbeteren van het product. Topping<sup>2</sup> beschreef cognitieve meerwaarde van peerfeedback op het gebied van (constructieve) reflectie, meer ‘time on task’, meer focus op de belangrijkste elementen binnen de opdracht (op basis van de beoordelingscriteria), meer inzicht in succescriteria en meer verantwoordelijkheid en eigenaarschap bij studenten.

Er zijn verschillende, soms impliciete, doelen waarom docenten gebruik willen maken van digitale peerfeedback. Ten eerste kunnen docenten peerfeedback inzetten voor formatieve doeleinden, waarbij leerlingen worden gestimuleerd in hun leerproces. Ten tweede kan het inzetten van peerfeedback sociale controle aan leerlingen geven, zoals het gevoel dat ze op tijd een acceptabel (tussen)product moeten opleveren. Ten derde kunnen docenten met peerfeedback studenten actief laten participeren en meer verantwoordelijkheid en eigenaarschap geven. Ten vierde kunnen studenten leren hoe zij het werk van medestudenten kunnen evalueren, en hoe zij hierbij constructieve feedback

kunnen geven, wat daarnaast ook kan bijdragen aan het zelfregulerend leren<sup>3</sup>. Docenten kunnen medestudenten ook inzetten voor summatieve beoordeling, waarbij een medeleerling het oordeel van de docent vervangt of aanvult, maar dat is expliciet niet de focus van deze proeftuin.

Naast de voordelen voor studenten, kan het inzetten van peerfeedback ook voordelen hebben voor docenten. Als peerfeedback goed wordt ingezet, is er minder (geschreven) feedback nodig van docenten. Zeker in het geval van grote groepen studenten is het voor docenten niet haalbaar alle studenten van individuele feedback te voorzien. Door gebruik te maken van peerfeedback kunnen studenten vaker, sneller en meer feedback krijgen<sup>3</sup>.

Binnen verschillende Nederlandse instellingen voor hoger onderwijs zijn pilotprojecten met betrekking tot digitale peerfeedback gedaan. Annette Peet<sup>4</sup> van SURF beschrijft een aantal succesvolle *peerfeedback toepassingen* uit verschillende projecten in het kader van de Stimuleringsregeling Open en online onderwijs. Daarnaast is een intern rapport van hogeschool Windesheim (door Anneke Smits) ter beschikking gesteld, waarin wordt beschreven hoe docenten digitale peerfeedback hebben ingezet met behulp van de software tool *PeerGrade*. Uit deze praktijkvoorbeelden blijkt dat docenten peerfeedback met verschillende doelen en op verschillende manieren inzetten – elk effectief op hun eigen wijze. Deze voorbeelden dienen binnen deze proeftuin dan ook vooral ter inspiratie en als start voor het gesprek over doelen en inzet van digitale peerfeedback in de eigen situatie.

### Doelgroep

De beschrijving in dit werkpakket is gericht aan onderwijskundig ondersteuners die de proeftuin met een groep docenten gaat uitvoeren. De groep docenten komt uit het hoger onderwijs en vormt gezamenlijk een Professioneel Learning Network (hierna: PLN)<sup>5</sup>. Een groepsgrootte van 6 tot 16 deelnemers is aanbevolen. Docenten kunnen bij zowel dezelfde als verschillende faculteiten of programma’s werkzaam zijn. Er is geen specifieke voorkennis nodig. Het is wel een vereiste dat deelnemende docenten in de betreffende periode onderwijs verzorgen, want in de PLN wordt gezamenlijk gereflecteerd op de inzet van en ervaring met digitale peerfeedback in het eigen onderwijs.

### Randvoorwaarden

Naast dit werkpakket heeft de instelling de volgende middelen nodig voor de proeftuin Digitale Peerfeedback:

- (Licenties voor) een digitaal peerfeedbacksysteem.
- Onderwijskundig specialist die de bijeenkomsten inhoudelijk en procesmatig begeleidt en op de hoogte is van de werking en mogelijkheden van het digitaal peerfeedback systeem van de instelling.

## Werkwijze in de praktijk

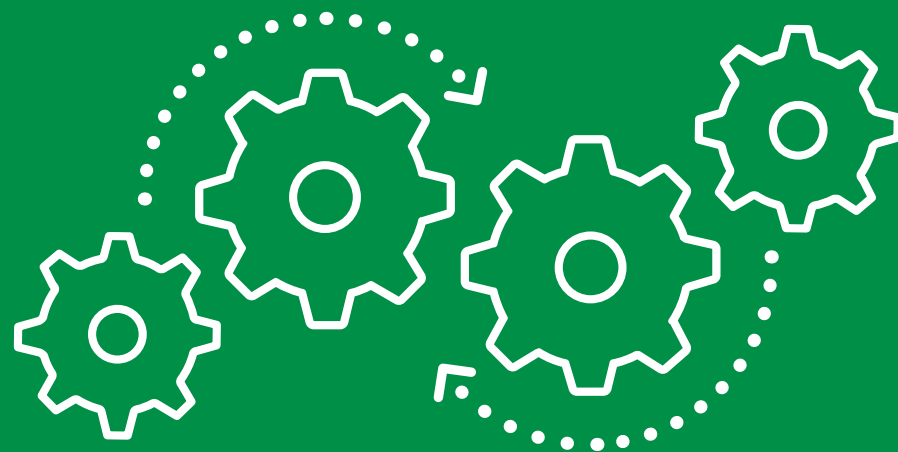
### Leerdoelen

Na afloop van de proeftuin Digitale Peerfeedback is de docent in staat om:

1. op een beredeneerde wijze een plan voor digitale peerfeedback in het eigen onderwijs te ontwerpen;
2. op een doordachte wijze digitale peerfeedback in het eigen onderwijs in te zetten;
3. op een kritische wijze digitale peerfeedback in het eigen onderwijs te evalueren.

Voor elk leerdoel zijn de volgende succescriteria geformuleerd. Hierbij is het belangrijk om te melden dat niet alle succescriteria in één les hoeven te worden toegepast.

1. De docent is in staat om op een beredeneerde wijze een plan voor digitale peerfeedback in het eigen onderwijs te ontwerpen;
  - De docent benoemt met welk(e) doel(en) hij/zij digitale peerfeedback wil inzetten.
  - De docent legt uit wat de meerwaarde van peerfeedback is voor hem/haarzelf als docent.
  - De docent legt uit wat de meerwaarde van peerfeedback is voor zijn/haar studenten.
  - De docent legt uit wat de meerwaarde van digitale peerfeedback is voor zich/haarzelf als docent.
  - De docent legt uit wat de meerwaarde van digitale peerfeedback is voor zijn/haar studenten.
  - De docent bepaalt bij welke opdracht hij/zij digitale peerfeedback gaat inzetten.
  - De docent bepaalt zijn/haar rol als docent in het peerfeedback proces.
  - De docent maakt een afgewogen keuze over de wijze van peerfeedback geven, passend bij de doelen waarvoor hij/zij peerfeedback wil inzetten. Hierbij gaat het om keuzes met betrekking tot:
    - de timing van peerfeedbackmoment(en) binnen het vak of de module,
    - de tijd die studenten krijgen voor het geven van feedback,
    - het moment van feedback geven tijdens of buiten face-to-face bijeenkomsten,
    - of de feedback ook face-to-face wordt besproken,
    - de frequentie waarmee feedback wordt gegeven,
    - het aantal opdrachten waarop feedback moet worden gegeven
    - anonimiteit en herleidbaarheid (zowel voor assessor als assessee)
    - individuele of groepsopdracht(en),
    - in het geval van een groepsopdracht feedback van individu naar groep of van groep naar groep,
    - of studenten/groepjes hun eigen werk wel of niet ook reviewen,
    - op welke manier beoordelings- en succescriteria met studenten worden gedeeld,



- op welke manier de docent de studenten voorbereidt op het geven van peerfeedback,
- gebruik van dezelfde of andere beoordelings- en succescriteria als voor het eindresultaat,
- of de docent in dezelfde ronde feedback geeft als studenten,
- de consequenties voor het niet, of niet goed, geven van peerfeedback,
- de mate waarin het geven van de feedback een rol speelt in de eindbeoordeling,
- de mate waarin het benutten van de ontvangen feedback een rol speelt in de eindbeoordeling,
- bij een niet-vergelijkbare groep studenten of opdrachten: feedback binnen of buiten de eigen groep.

2. De docent is in staat om op een doordachte wijze digitale peerfeedback in het eigen onderwijs in te zetten;

- De docent bespreekt de leerdoelen voor de les/de module/het semester/het jaar met de studenten.
- De docent bespreekt met studenten hoe een goed uitgevoerde opdracht eruitziet (de succescriteria).
- De docent betreft studenten in het formuleren of laat studenten hun eigen succescriteria formuleren.
- De docent gebruikt voorbeelden van verschillende kwaliteit om studenten te laten zien hoe een goed uitgevoerde opdracht eruitziet.
- De docent geeft de studenten een beoordelingsmodel of rubric met heldere criteria om peerfeedback te geven en te ontvangen.
- De docent richt het digitale peerfeedbacksysteem in voor gebruik.
- De docent zorgt voor een leerklimaat waarin studenten elkaar op respectvolle wijze feedback geven.
- De docent legt studenten uit hoe zij het digitaal peerfeedbacksysteem moeten gebruiken.
- De docent bereidt studenten voor op het proces van peerfeedback geven en ontvangen.
- De docent oefent met studenten het feedback geven en ontvangen.
- De docent monitort de feedbackactiviteiten van studenten.
- De docent begeleidt studenten bij het proces van peerfeedback geven en ontvangen.
- De docent stimuleert studenten om scores en opmerkingen te geven bij de beoordeling.
- De docent geeft studenten de gelegenheid om hun werk te verbeteren na het ontvangen van feedback.

3. De docent is in staat om op kritische wijze digitale peerfeedback in het eigen onderwijs te evalueren.

- De docent reflecteert op de gemaakte ontwerpkeuzes en benoemt wat er goed is gegaan tijdens de inzet van digitale peerfeedback in zijn/haar onderwijs.
- De docent reflecteert op de gemaakte ontwerpkeuzes en benoemt verbeterpunten voor de inzet van digitale peerfeedback in zijn/haar onderwijs.
- De docent reflecteert op het proces van feedback geven en ontvangen bij studenten.
- De docent reflecteert op de leeropbrengst van het feedback geven en ontvangen.
- De docent reflecteert op de praktische inzet van digitale peerfeedback (de tool, de tijd, de faciliteiten, mogelijkheden).
- De docent verzamelt informatie van alle studenten over hun ervaringen met digitale peerfeedback.
- De docent benoemt concrete aanpassingen om de inzet van digitale peerfeedback bij een volgende opdracht te verbeteren. Hierbij houdt de docent rekening met de doelen waarmee hij/zij peerfeedback wil inzetten.

### Vorm

Voor deze proeftuin is gebruik gemaakt van de volgende bouwstenen met betrekking tot kenmerken van de professionalisering<sup>6</sup>:

- Kennis over technologie. Docenten leren op beredeneerde wijze digitale peerfeedback te integreren in hun onderwijs.
- Relateren aan de eigen praktijk van docenten. Docenten maken een plan voor hun eigen onderwijs en voeren dit uit. In de bijeenkomsten reflecteren ze op hun ervaringen.
- Actief leren. Docenten zijn actief door het maken van opdrachten en het bespreken van ervaringen.
- Samenwerkend leren. Docenten werken tijdens de proeftuin in tweetallen of groepjes samen door te discussiëren over de leerstof, elkaar uitleg of informatie te geven.
- Doel helder formuleren. Er zijn heldere leerdoelen en succescriteria geformuleerd en docenten krijgen ruimte om daarbinnen hun eigen leerdoelen te formuleren.
- Evidence-informed aanpak: de proeftuin is inhoudelijk gebaseerd op wetenschappelijke kennis over peerfeedback.
- Ondersteuning van experts. De proeftuin wordt ondersteund door een onderwijskundig specialist die de bijeenkomsten inhoudelijk en procesmatig begeleidt.

Voor deze proeftuin is gebruik gemaakt van de volgende bouwstenen met betrekking tot docentkenmerken<sup>6</sup>:

- Individuele behoeftes en interesses: Tijdens de proeftuin worden de vragen van docenten geïnventariseerd met betrekking tot de implementatie van de digitale peerfeedback.

## Inhoud en opzet

De PLN komt in totaal vier keer bij elkaar. De eerste en tweede bijeenkomst vinden plaats voorafgaand aan de onderwijsperiode. In deze bijeenkomsten doen deelnemende docenten de benodigde kennis op met betrekking tot de mogelijkheden en werking van het digitale peerfeedback systeem waar in de instelling gebruik van wordt gemaakt. Daarnaast maken ze een plan van aanpak voor hun eigen onderwijs. De derde bijeenkomst vindt plaats tijdens de onderwijsperiode, waarin deelnemende docenten ervaringen uitwisselen en een begin maken met een checklist voor toekomstig gebruik van digitale peerfeedback. De vierde bijeenkomst vindt plaats na afloop van de onderwijsperiode. Tijdens deze bijeenkomst wordt gezamenlijk gereflecteerd en geëvalueerd. Good practices en tips/tops worden gebundeld voor verdere verspreiding. De materialen voor de vier bijeenkomsten zijn te vinden op [www.versnellingsplan.nl/zones/docentprofessionalisering](http://www.versnellingsplan.nl/zones/docentprofessionalisering).

### Bijeenkomst 1. Voorafgaand aan onderwijsperiode, 3 uur.

- Peerfeedback: wat, waarom en hoe.
- Opties en overwegingen.
- Plan voor eigen onderwijs.

### Bijeenkomst 2. Voorafgaand aan onderwijsperiode, 2 uur.

- Concretiseren van plannen.
- Technische informatie en ondersteuning.

### Bijeenkomst 3. Gedurende onderwijsperiode, 2 uur.

- Tussentijdse evaluatie.
- Uitwisselen van inzichten en ervaringen.
- Uitwerken van checklist voor toekomstig gebruik van digitale Peerfeedback.

### Bijeenkomst 4. Na afloop onderwijsperiode, 2 uur.

- Evaluatie van de proeftuin: de inzet van digitale Peerfeedback en de vormgeving van de professionaliseringsactiviteit.
- Uitwisselen van inzichten en ervaringen.
- Verzamelen van good practices, tips en tops voor verdere verspreiding.

## Evaluatie

De Zone Docentprofessionalisering van het Versnellingsplan hoort graag uw ervaringen. Daarom vragen wij deelnemers van de proeftuin om een vragenlijst in te vullen. De resultaten worden gebruikt om de proeftuin te verbeteren en om andere instellingen in het hoger onderwijs te inspireren. Op de website [www.versnellingsplan.nl](http://www.versnellingsplan.nl) worden de uitkomsten van de evaluatie gedeeld. Deze uitkomsten worden met enige regelmaat bijgewerkt als er nieuwe data beschikbaar is.

### Voor wie?

Er zijn drie verschillende vragenlijsten:

1. Een vragenlijst voor de onderwijskundig specialist
2. Een vragenlijst voor de docenten/deelnemers
3. Een vragenlijst voor de bijbehorende studenten die ervaring met peerfeedback hebben opgedaan via hun docent.

### Wanneer?

Onderwijskundig specialist(en) en docenten vullen de vragenlijst in tijdens de laatste (vierde) bijeenkomst. Docenten kunnen hun studenten de vragenlijst toesturen voor of na de laatste bijeenkomst.

### Hoe?

De vragenlijst kan digitaal worden ingevuld. De digitale links en QR-codes staan hieronder weergegeven.

Voor vragen kunt u mailen naar de onderzoekers van de Zone Docentprofessionalisering:

Dorien Hopster-den Otter, [d.denotter@utwente.nl](mailto:d.denotter@utwente.nl)

Marlies ter Beek, [m.terbeek@utwente.nl](mailto:m.terbeek@utwente.nl)

Vragenlijst onderwijskundig specialist  
**Nederlandstalig**

De Nederlandstalige vragenlijst voor de onderwijskundig specialist is [hier](#) te vinden.  
Of via de volgende QR-code:



Vragenlijst docenten/deelnemers  
**Nederlandstalig**

De Nederlandstalige vragenlijst voor de docenten is [hier](#) te vinden.  
Of via de volgende QR-code:



Vragenlijst studenten  
**Nederlandstalig**

De Nederlandstalige vragenlijst voor de studenten is [hier](#) te vinden.  
Of via de volgende QR-code:



Vragenlijst onderwijskundig specialist  
**Engelstalig**

De Engelstalige vragenlijst voor de onderwijskundig specialist is [hier](#) te vinden.  
Of via de volgende QR-code:



Vragenlijst docenten/deelnemers  
**Engelstalig**

De Engelstalige vragenlijst voor de docenten is [hier](#) te vinden.  
Of via de volgende QR-code:



Vragenlijst studenten  
**Engelstalig**

De Engelstalige vragenlijst voor de studenten is [hier](#) te vinden.  
Of via de volgende QR-code:



## Referenties

1. Topping, K. J. (2009). Peer assessment. *Theory into practice*, 48(1), 20-27. doi:10.1080/00405840802577569
2. Topping, K. (1998). Peer Assessment Between Students in Colleges and Universities. *Review of Educational Research*, 68(3), 249-276. doi: 10.3102/00346543068003249
3. Gielen, S., Dochy, F., Onghena, P., Struyven, K., & Smeets, S. (2011). Goals of peer assessment and their associated quality concepts. *Studies in Higher Education*, 36(6), 719-735. doi:10.1080/03075071003759037
4. Peet A. (2019). *Rijker online onderwijs met peer feedback*. [www.linkedin.com/pulse/rijker-online-onderwijs-met-peer-feedback-annette-peet/](http://www.linkedin.com/pulse/rijker-online-onderwijs-met-peer-feedback-annette-peet/). Published 2019.
5. Brown, C. and Poortman, C. (Eds.) (2018). *Networks for learning: effective collaboration for teacher, school and system improvement*. London: Routledge.
6. Schildkamp, K., Hopster-den Otter, D., Ter Beek, M., Uerz, D., & Horvers, A. (2021). *Bouwstenen voor effectieve docentprofessionalisering in het hoger onderwijs gericht op onderwijsinnovatie met ict: Versie 2.0*. Utrecht, Nederland: SURF Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT.





*Het Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT is een vierjarig programma van SURF, Vereniging Hogescholen en de VSNU dat inzet op het samenbrengen van initiatieven, kennis en ervaringen en snel en concreet aan de slag gaan met kansen voor het hoger onderwijs. Dit gebeurt in acht verschillende 'zones'. In de versnellingszone Docentprofessionalisering werken 18 instellingen aan de hand van vijf thema's aan de facilitering en professionalisering van docenten in hbo en wo.*



Meer informatie en onze publicaties vind je op  
[www.versnellingsplan.nl](http://www.versnellingsplan.nl)